Etymologicum Magnum Romaniae, un vis neîmplinit

Dr. Jenica Tabacu
Muzeul Memorial „B.P.Hasdeu”
Consiliul Local Câmpina
e-mail: pihasdeu@yahoo.com

Dr. Jenica Tabacu este directorul Muzeului Memorial “B.P.Hasdeu” şi expert atestat de Ministerul Culturii şi Cultelor în bunuri arheologice şi istorico-documentare. Este preocupată de cercetarea vieţii şi operei lui B.P.Hasdeu. In viziunea ei, noile tehnologii sunt suport pentru cunoaştere. Din acest motiv a implementat în muzeu sisteme moderne şi atractive de informare: soluţia infotouch şi audioghidul.

Rezumat

La 4 aprilie 1884, Bogdan Petriceicu Hasdeu, singurul specialist în lingvistică dintre membrii Academiei Române, se angaja în faţa înaltului for academic să elaboreze dicţionarul etimologic, subvenţionat de către regele Carol I. Răspunsurile primite la „Chestionarul lingvistic”, chestionar conceput de el şi transmis în toate spaţiile locuite de români, au constituit preţioase surse de informare pentru redactarea celor trei tomuri ale dicţionarului. După 1888, anul morţii fiicei sale, epuizat de suferinţa psihică, B.P.Hasdeu încetinea ritmul de lucru la dicţionar. Alte preocupări şi alte orizonturi îl chemau... În 1897, Academia Română îl elibera de această sarcină. Tomul al patrulea nu a mai apărut. Doar introducerea lui, de vaste dimensiuni, a fost cuprinsă între coperţi, precum o carte.

Cuvinte cheie: *Hasdeu, Etimologie, Dicţionar, Lingvistică, Chestionar, Academie, Spiritism.*

La 4 aprilie 1884, Bogdan Petriceicu Hasdeu se angaja în faţa Academiei Române să elaboreze un mare dicţionar, ce urma a fi subvenţionat, printr-un premiu anual, chiar de regele Carol I. În numele comisiei (formate din Titu Maiorescu, Vasile Alecsandri şi B.P. Hasdeu) însărcinate să facă propunerea celui considerat a fi capabil să realizeze o asemenea lucrare, mentorul *Junimii* cuvânta următoarele: „Comisiunea a socotit că între bărbaţii cunoscuţi prin lucrările lor filosofice şi limbistice, precum sunt d. Bariţiu, Roman şi Quintescu, acela care ar putea duce cu mai multă energie şi succes această sarcină ar fi d. Hasdeu, cunoscut prin

BDD-A27107 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:02 UTC)

lucrările sale limbistice şi prin cunoştinţele sale filologice" (1). Între membrii înaltului for academic, B.P. Hasdeu era cea mai bună alegere, fiind singurul specialist în lingvistică, un motiv ce-a înlăturat orice umbră de îndoială la fiecare dintre cei care şi-au exprimat votul pentru candidatura savantului (2).

Alegerea fiind făcută, filolgului i se fixa subvenţia anuală de 6000 lei şi termenul de definitivare a dicţionarului, şase ani.

La 1 iunie, citea academicienilor chestionarul conţinând 206 întrebări şi solicita tipărirea lui sub titlul „Dotaţiunea Carol I. Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română" (în zece mii de exemplare, câte cinci mii în fiecare tranşă), respectiv răspândirea acestuia în toate spaţiile locuite de români (Moldova, Muntenia, Dobrogea, Ardeal şi Banat). Prin răspunsurile primite de la „învăţătorii săteşti, preoţii şi alte persoane de prin sate", semnatarii deveneau într-un fel colaboratori la înfăptuirea marelui dicţionar al limbii române. O efervescenţă deosebită se producea în acel timp, fiecare dintre personalităţile săteşti dorind să contribuie substanţial la împlinirea rolului cerut. Mai mult, însuşi B.P. Hasdeu, titanul culturii româneşti, de neatins pentru cei mai mulţi, le scria pentru a obţine date suplimentare ori lămuriri necesare pe marginea răspunsurilor acestora (3). Operaţiunea de strângere a informaţiilor pentru *Chestionarul lingvistic* stimula în acelaşi timp dorinţa învăţaţilor satelor de a culege preţioasele reminiscenţe folclorice urmând calea ştiinţifică arătată de savant. Chestionarele ofereau un cadru ştiinţific culegerii de informaţii.

Proiectul dicţionarului gândit de B.P. Hasdeu avea dimensiuni vaste, greu de atins pentru un muritor. Avântul romantic spre depăşirea propriei condiţii se întrevedea şi în modul cum privea materializarea a ceea ce numea el „o carte de lectură pentru toţi fiii naţiunii (…) care să fie citită ca o petrecere de familie serile la gura sobei". Viaţa întreagă a neamului românesc trebuia să palpite între filele sale, răzbind de-acolo faptele, ideile, obiceiurile. Voinţa şi, poate, orgoliul îl împingeau a afirma că dicţionarul său îl va întrece pe cel francez, elaborat de Maximilien Paul Emile Littré sau pe cel al limbii germane, opera lui Jacob Grimm (4).

„*Dicţionarul unei limbi*", scria el în prefaţa tomului întâi, „trebuie să fie pentru un popor o enciclopedie a traiului său întreg, trecut şi prezinte. În limbă, o naţiune se priveşte pe sine însăşi într-o lungă galerie de portrete din epocă în epocă" (5).

Munca la dicţionar era dezvăluită nu doar prin tipărirea „făscioarelor", ci şi prin corespondenţa care îl lega de cele două Iulii ale sale, soţia şi fiica, care locuiau temporar la Paris. Eforturile savantului de a săvârşi vasta lucrare pe care o acceptase erau dezvăluite în misivele către fiinţele scumpe

BDD-A27107 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:02 UTC)

din oraşul Luminilor : „Din cauza Academiei, muncesc şi eu peste măsură mai ales la Dicţionarul meu" (6), „Din jurnale ştiţi deja că s-a început tipărirea marelui meu Dicţionar. Ce muncă !" (7), „Aicea toate sunt bune, dar căldura şi munca mă prăpădesc. Eram cât p-aci să mă îmbolnăvesc de ficat" (8), „Eu muncesc acum de mă spetesc, căci până la Crăciun trebuie să-mi iasă a doua făscioară din Dicţionar" (9), „Sunt ocupat într-una cu Dicţionarul meu" (10), „M-am apucat a lucra a 4-a făscioară din Dicţionar şi voi ştiţi cât timp îmi ia această colosală muncă" (11), „De două săptămâni lucrez zi şi noapte la terminarea broşurei a 4-a din Dicţionar" (12).

Publicarea primului tom în 1887 şi tipărirea celor două fascicule din tomul al doilea lăsa academicienilor, reuniţi la şedinţa solemnă din 15 aprilie 1888, impresia că volumul de muncă este uriaş şi imposibil de materializat atât de repede.

B.P. Hasdeu era extrem de rezervat asupra lucrului la dicţionar, afişând mai degrabă o atitudine optimistă, ce contrasta evident cu lentoarea lui. Astfel, îşi liniştea colegii, făcând o „demonstraţie artificială" (13) menită a-i convinge de reuşita încadrării definitivării *Dicţionarului* în termenul stabilit.

„Dacă nemic nu va veni să împiedice acest ager avânt, menit din ce în ce mai mult a prinde la putere, lucrarea Etymologicului va deveni şi ea mai uşoară, mai îndemânatică, mai gata cu o oară înainte", anunţa savantul în prefaţa tomului al doilea, datată 25 martie 1887.

Moartea fiicei, survenită în luna septembrie a anului 1888, eveniment tragic şi traumatic pentru autorul *Dicţionarului*, a frânat elanul acestuia, întocmai cum se pronunţase în prefaţa amintită. Amuţit de durere, pe punctul de a-şi pierde minţile, B.P. Hasdeu lăsa de-o parte munca cea de câtiva ani pentru a se dedica publicării operei literare a Iuliei, scrisă în limba franceză, reunind poezii, proză, eseuri şi schiţe dramatice. În paralel cu copierea şi gruparea textelor, B.P. Hasdeu făcea demersuri prin corespondenţă, în Franţa, pe lângă diverşi cunoscuţi ai familiei sale, pentru a o tipări la editura Hachette & C-ie. Reuşea tipărirea ei prin Stabilimentul Grafic Socec & C-ie şi, se pare, printr-o colaborare onorifică a Casei de Editură Hachette & C-ie. Astfel că în cursul anului 1889, cele trei volume sub semnătura Julie B.P. Hasdeu, apăreau în colecţia *Oeuvres Posthumes.*

În acel an începuse a fi preocupat de spiritism şi continuarea dicţionarului trecuse, probabil, pe un loc inferior !

Acest fapt n-a trecut neobservat de colegii academicieni şi de cei apropiaţi lui care, se pare, îl consiliau să reia munca la *Dicţionar*, având rol chiar terapeutic pentru tulburarea sufletească ce-l chinuia după teribilul şoc. Ideea de a continua *Etymologicul* devenise, după cum evidenţiam într-un

BDD-A27107 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:02 UTC)

precedent capitol, un leit-motiv în „comunicările" semnate de „ spiritul" lui Alexandru, tatăl savantului, probabil cu scopul bine orientat al cercului său spiritist să-l determine, de o manieră sentimentală, a se apuca din nou de treabă. Însă, după cum remarca bine Paul Cornea (14), deşi o perioadă B.P. Hasdeu a încercat să fie cel dinainte, convingerea îi lipsea. Şi apoi, „murind [Iulia], totul murise pentru el", nimic nu-l mai lega de vechile ocupaţiuni care-l duseseră atât de sus în cariera ştiinţifică. În acest sens, chiar continuarea *Etymologicumului* se transformase din „plăcere" în „povară", arăta I. Oprişan, savantul negăsind puterea de a-l duce la capăt, deşi „arsese prea mult la flacăra dorinţei de a înzestra cultura română cu un dicţionar fără egal" (15).

Timpul trecea neprietenos, savantul depunând, cu siguranţă, eforturi supraomeneşti pentru a produce tomurile următoare. Ultima fasciculă din tomul al doilea a apărut abia la începutul anului 1892, încheindu-se astfel literele *a, â.* În anul 1893 doar prima fasciculă din tomul al treilea a fost prezentată. Termina şi cea de-a doua fasciculă în anul următor, iar în 1895 o anunţa pe a treia. Ultima fasiculă, a patra, şi întreg tomul trei au apărut abia în 1896, ultimul cuvânt înaintea *Addendei* fiind „bărbat".

Regele, care oferise drept premiu anual cei 6000 lei pentru susţinerea *Etymologicului,* îşi exprima, pe bună dreptate, la 18 martie 1894, nemulţumirea legată de încetineala lucrului la dicţionar: „Sunt tocmai 10 ani de când am întemeiat un premiu anual pentru o carte cuprinzătoare a tuturor cuvintelor limbei române, aşa de bogată în diferite expresiuni. Un început de erudiţiune s-a făcut. Toţi dorim să ne bucurăm într-un timp nu prea îndepărtat de această lucrare însemnată, şi mai ales noi, care am trecut pragul unei jumătăţi de secol din viaţa noastră" (16).

Abia în 1897, conducerea Academiei, probabil ca răspuns la anumite presiuni, hotăra lămurirea situaţiei privind redactarea dicţionarului. Până atunci, nimeni dintre academicieni nu a ridicat vreo obiecţie cu privire la lenta materializare a tomurilor acestuia. Conştientizaseră, se pare, dificultatea realizării unei asemenea lucrări, în care fiecare cuvânt era abordat, mai întâi, sub forma cea mai cunoscută, apoi în vechile şi noile forme dialectale, sub diversele sensuri, cu citarea surselor, arătându-i-se etimologia şi fiind tradus în latineşte şi franţuzeşte. Grandoarea şi erudiţia începutului operei erau incontestabil calităţi esenţiale pentru a-i lăsa timpul necesar ca ea să se întregească. Apoi autorul trăise o mare nenorocire care trebuia înţeleasă…

Arhiva spiritistă, cuprinzând manuscrisele medium-urilor lui B.P. Hasdeu, dar şi file cu adnotările acestuia, dezvăluie cercetătorului neputinţa resimţită de savant pentru continuarea *Etymologicului* , şi, un fel

BDD-A27107 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:02 UTC)

de revoltă interioară a sa, că lucrul la dicţionar devenise o piedică în desfăşurarea „apostolatului" său. De altfel, observăm că lucrarea trecuse pe alt plan în momentul elaborării capitolelor din *Sic cogito*! Capitolul „Elemente biografice hasdeene în manuscrisele spiritiste" prezintă, între altele, date legate de preocupările lui în privinţa continuării dicţionarului, revelatorii pentru a înţelege drama lui B.P. Hasdeu între simţul datoriei neîmplinite încă a savantului şi dorinţa părintelui de a sparge orice barieră omenească pentru a fi cu copila sa. Moartea ei îi reamintise de ceilalţi scumpi dispăruţi, tată şi frate, astfel că era încercat de o nevoie vitală de a-i contacta aproape zilnic. Cu siguranţă, spiritismul îl consuma peste măsură, dar îi oferea speranţa comuniunii cu ei, atât de necesară pentru a-l ajuta să trăiască.

Surprins de abordarea directă a chestiunii *Etymologicului* de către preşedintele Academiei, Nicolae Kretzulescu, în şedinţa din 27 martie 1897, deşi ar fi putut să bănuiască dat fiind refuzul secretarului general, D. Sturdza, de a-i înscrie raportul anual asupra desfăşurării redactării dicţionarului în programul sesiunii, B.P. Hasdeu nu a dorit să pronunţe nici un comentariu pe acea temă, reclamând doar două zile pentru a formula un răspuns. Istoriei *Etymologicului* până la acel moment, prezentate de Kretzulescu, i-au urmat intervenţiile vicepreşedintelui, Ion Kalinderu, şi secretarului general, Dimitrie Sturdza. Lucrarea era admirabilă, ceea ce academicienii au constatat fără rezerve. Conducerea Academiei cât şi regele, care o susţinea financiar, erau neliniştiţi de incertitudinea finalizării ei, dat fiind ritmul foarte lent al redactării.

La 29 martie, savantul oferea un răspuns tranşant, punctual, în care arăta că a respectat întocmai planul lucrării, iar Academia l-a acceptat cu ocazia prezentărilor sale parţiale, sesizând lipsa de obiectivitate în privinţa termenului fixat pentru elaborarea ei (căci, altfel, de ce ar mai fi admis fasciculele citite în forul academic ?) şi că se opunea categoric diminuării planului dicţionarului, apreciat şi invidiat de remarcabili lingvişti europeni (Hugo Schuchardt, G.I. Ascoli, Gaston Paris şi alţii). Propunea ca în 1897, lucrarea să fie continuată conform angajamentului, deoarece fusese începută, şi sugera ca, din 1898, să fie analizate două soluţii : 1) de a lucra gratis, renunţând la premiul anual oferit de rege, în situaţia în care Academia ar fi preocupată doar de bani şi 2) de a continua dicţionarul prin subscripţie naţională, liber şi nu sub egida Academiei, în cazul în care înaltul for nu ar aprecia modul său de a-l elabora. „Unica mea preocupaţiune", declara B.P. Hasdeu cu acel prilej „este interesul neamului românesc şi onoarea Academiei Române" (17).

BDD-A27107 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:02 UTC)

Răspunsul, derutant pentru participanţii la şedinţă, a creat o atmosferă tensionantă în care nimeni nu propunea însă renunţarea la *Etymologicum Magnum Romaniae,* aşa cum fusese conceput de B.P. Hasdeu, şi nici la contribuţia acestuia.

Titu Maiorescu avansa propunerea ca savantul să conlucreze cu alţii, pe de-o parte, iar pe de altă parte, să renunţe la introducerile care, în opinia lui, erau „foarte interesante ca articole", separat, şi nu legate de dicţionar cu care, considera el, nu aveau nici-o legătură. Poziţia lui era susţinută, cum era de aşteptat, de Ioan Sbierea, Nicolae Ionescu şi Petru Poni care, în plus, insistau pentru redactarea unui nou dicţionar, în paralel cu *Etymologicul,* ceea ce convenea de minune lui Ion Kalinderu, moderatorul discuţiilor.

Grigore Tocilescu, apropiatul lui B.P. Hasdeu, propunea Academiei să ofere acestuia 500 lei lunar pentru continuarea lucrării după planul propriu, iar separat să elaboreze dicţionarul conform dorinţei regelui.

Intervenţia profesorului Ion Caragiani, membru al Societăţii „Junimea", turna de-a dreptul gaz pe un foc aţâţat de orgolii, ce părea să nu se mai stingă. Acesta se lansa în calcule raportate la ani, sume alocate şi litere, concluzionând că epuizarea alfabetului ar putea duce la cheltuirea a două milioane şi jumătate de lei. Observând penibila atmosferă creată de un discutabil joc de culise, B.P. Hasdeu solicita plenului să treacă la sistarea discuţiilor şi … votarea propunerii formulate de Titu Maiorescu.

Comisia, formată din Nicolae Kretzulescu, Ion Kalinderu, D. Sturdza, Titu Maiorescu, Gr. Tocilescu, Nicolae Quintescu, Iosif Vulcan şi Anton Naum, o vota în unanimitate. Astfel, decizia a fost luată ca, începând de la 1 ianuarie 1898, publicarea dicţionarului pe structura de până atunci să înceteze, iar programa noii lucrări să fie întocmită de o comisie formată din cinci membri, unul dintre aceştia fiind B.P. Hasdeu.

La 3 aprilie 1897 erau nominalizaţi componenţii comisiei însărcinate cu redactarea programei dicţionarului nou. Aceşti erau : B.P. Hasdeu, Ion Kalinderu, Titu Maiorescu, Dimitrie Sturdza şi Grigore Tocilescu. Sesizând paradoxul de a participa la elaborarea programei unei alte lucrări care va înlocui dicţionarul său, savantul îşi declina poziţia şi refuza declarând că dorea să continue pe al său *Etymologicum Magnum Romaniae.* La adresa Academiei prin care i se cerea să restituie răspunsurile la *Chestionarul lingvistic,* replica faptul că materialul este necesar pentru continuarea lucrării, întărind astfel ideea că ea se va produce. Într-adevăr, în anul 1898, apărea cel de-al patrulea tom, conţinând studiul *Negru Vodă. Un secol şi jumătate din începuturile statului Ţărei Româneşti (1230-1380)* , comunicat cu un an înainte, în trei conferinţe academice. *Precuvântarea*, datată „Câmpina, 1 ianuarie 1898", cu care se deschidea volumul, anunţa despărţirea lui B.P. Hasdeu de dicţionarul căruia i-a dedicat peste un

BDD-A27107 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:02 UTC)

deceniu de muncă: „Isprăvind, mândru de câte am făcut, făcând ceea ce am voit eu a face, las Etymologicului un măreț adio, mângâindu-mă cu vorba stăpânului meu: «sunt multe lăcaşe…»". Studiul *Negru-Vodă* era închinat „Întemeietorului Regatului Românilor", Regelui Carol I. Primele două capitole ale sale cuprindeau materialele publicate până la apariția *Istoriei critice a Românilor* şi după aceasta, iar partea a treia conținea aspecte legate de istoria întemeierii Țării Româneşti. *Cronica Basarabilor dintre anii 1230-1380*, un text diplomatic, unul epic, o *Addenda et corrigenda* şi un facsimil completau tomul ale cărui coperți închideau, după cum am arătat, doar introducerea la ceea ce ar fi trebuit să urmeze, adică volumul IV al *Etymologicului*, volum care nu a mai apărut niciodată.

Cercetând arhiva spiritistă, cunoscând astfel starea psihică şi fizică a savantului după moartea Iuliei, renunțarea la dicționar era ca ruperea unui lanț ce-l ținea strâns, ca o eliberare. Subscriem la opinia hasdeologului I.Oprişan care arăta că doar orgoliul l-a făcut pe savant să acționeze pentru continuarea lucrării, „în realitate, chiar dacă până la un punct va fi regretat sincer «descărcarea» de sarcina elaborării Dicționarului, el trebuie să fi primit întorsătura lucrurilor ca pe o binevenită eliberare, întrucât pasiunea dăruirii totale pentru materializarea «tezaurului lexicographic al limbii române» se stinsese de foarte multă vreme în sufletul său, iar cartea se continua întrucâtva în virtutea inerției" (18).

Ca orice proiect hasdean, planul dicționarului său era atât de vast, încât integrala lui materializare ar fi cerut, poate, ceva mai mult decât durata unei vieți omeneşti, lucru de care era conştient şi filologul. Aspirația lui către perfecțiune, calitatea primordială a copleşitoarei sale personalități, sfidând pe cât posibil limitele omeneşti, a dus la o operă neterminată, deci imperfectă. Dar tocmai imperfecțiunea caracterizează pe omul de geniu, scria Mircea Eliade referindu-se la B.P. Hasdeu, arătând că nu lucrările finite, ci „şantierele" deschise pentru cei care vor veni poartă marca geniului. *Etymologicum Magnum Romaniae* integral a rămas un vis neîmplinit, dar atât cât este reprezintă o uriaşă contribuție la cunoaşterea autenticității spirituale româneşti, o fascinantă operă literară, stimulatoare pentru apropierea noastră de folclor, de etnografie, de istorie întru descoperirea rădăcinilor nației.

Referitor la *Etymologicum Magnum Romaniae*, Gustav Weigand scria că dicționarul ar fi fost „o lucrare monumentală pentru vastitatea cunoştințelor savantului român. De aceea, chiar azi răsfoind cineva dicționarul şi dând aşa întâmplător peste un cuvânt, cum ar fi bunăoară «basm», va găsi nu numai însemnarea şi etimologia cuvântului, dar şi un tratat savant şi speculativ expus în nu mai puțin de 56 de coloane asupra basmului în genere, cu nenumărate explicațiuni şi referințe la o grămadă de opere şi autori din literaturi străine" (19).

BDD-A27107 © 2007 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:02 UTC)

Al. I. Philippide a preluat sarcina de a realiza noul dicționar şi, pentru că B.P. Hasdeu a refuzat să înapoieze răspunsurile primite la chestionare, motivând că va continua *Etymologicul*, a trebuit să răspândească alte chestionare, însă eforturile sale nu au dus la cuprinderea varietății lexicale pentru a domina lucrarea predecesorului său. Ridicându-i-se misiunea de a realiza dicționarul, întocmai cum s-a întâmplat şi lui B.P. Hasdeu, Al. I. Philippide îi învinuia pe cei doi care i-au urmat întru atingerea scopului Academiei de a obține un dicționar oficial, Sextil Puşcariu şi Ovid Densuşianu, că i-au furat etimologiile. Ecourile campaniei de denigrare au răzbătut şi în străinătate pentru că-n pornirea sa, Philippide îi considera pe Hugo Schuchardt şi pe alți filologi „simpli recenzenți". Replica lui Sextil Puşcariu, pe ton calm şi echilibrat, curpindea referirea la două tipuri de etimologii: cele intrate în limba română de demult încât nu li se cunoaşte descoperitorul şi cele întâlnite în lucrările străine publicate înaintea celor ale lui Al. I. Philippide (20).

La invitația lui Simion Mehedinți de a publica un articol despre B.P. Hasdeu în revista *Convorbiri Literare*, adresată la 20 septembrie 1907, Sextil Puşcariu refuza arătând că a procedat la fel şi-n privința altor publicații (*Luceafărul* şi *Junimea Literară*), motivând că era dificil a scrie despre un om căruia îi admiri genialitatea, dar îi cunoşti şi greşelile elementare. Puşcariu îl acuza pe savant de „pseudoerudițiune", invocând capacitatea lui de a transforma materialul „sărac şi necomplet" prin „minuni de jonglerie filologică" în trei volume ale *Etymologicului.* Cu toate acestea, recunoştea: „chiar în greşelile lui era uriaş". Atitudinea lui Sextil Puşcariu se dovedea intransigentă, mai ales când afirma că se abține să scrie articolul ca să nu rămână din opera filologică a predecesorului său doar un nume mare (21).

Peste un sfert de veac, în şedința academică de la 2 decembrie 1932, se exprima astfel :

„*Perspectiva pe care vremea ne-a ajutat s-o dobândim, ne permite să aşezăm, cu toată admirația, dar fără exagerări, la locul ce i se cuvine în istoria culturii noastre, pe acest bărbat cu un talent atât de strălucit şi multilateral şi de o atât de rară originalitate, care a meritat desigur mai mult laudele decât uitarea contemporanilor*" (22).

Note bibliografice

(1) CORNEA, Paul. „Etymologicum Magnum Romaniae- biografia şi fizionomia unei opera remarcabile. În: Introducere la: HASDEU, B.P. *Etymologicum Magnum* Romaniae, vol. I., Bucureşti, Editura Minerva, 1970, p. V.
(2) La 2 aprilie 1884.
(3) OPRIŞAN, I. *B.P. Hasdeu sau setea de absolut: tumultul şi misterul vieții*, Bucureşti, Editura Vestala, 2001, p. 419-420.

BDD-A27107 © 2007 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:02 UTC)

(4) *Documente şi manuscrise literare*, III, *Corespondenţa B.P. Hasdeu – Iulia Hasdeu*, ediţie publicată, adnotată şi comentată de Paul Cornea, Elena Piru, Roxana Sorescu, cu un studiu introductiv de Paul Cornea, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1976, p. 210
(5) HASDEU, B.P. *Etymologicm Magnum Romaniae. Dicţionarul limbei istorice şi poporane a românilor,* tom I. Stabilimentul Grafic Socec & Teclu, Bucureşti, 1887, p. XVIII.
(6) *Documente şi manuscrise literare*, III, *Corespondenţa B.P. Hasdeu – Iulia Hasdeu*, ed. cit., p. 186, datat : 7/19 martie 1885.
(7) *Ibidem,* p. 196, datat : 25 aprilie 1885.
(8) *Ibidem,* p. 203, datat : 18/30 iunie 1885.
(9) *Ibidem,* p.227, datat : 20 octombrie/1 noiembrie 1885 .
(10) *Ibidem,* p. 232, datat : 8/20 decembrie 1885.
(11) *Ibidem,* p. 300, datat : 12/24 octombrie 1886.
(12) *Ibidem,* p. 336 ; datat : 12/24 martie 1887.
(13) OPRIŞAN, I. *op.cit.,* p. 457.
(14) CORNEA, Paul . *Op. cit.*, p. XIX.
(15) I. Oprişan, *op.cit.,* p. 467.
(16) *Analele Academiei Române*, seria II, tom XIV, 1893-1894, p. 194.
(17) *Analele Academiei Române* seria II, tom XIX, 1896-1897, p. 154.
(18) OPRIŞAN, I. *op. cit.*, p. 465.
(19) WEIGAND, Gustav. „Hasdeu ca filolog". În: *Convorbiri Literare*, , XLI, nr. 1169-1173, 1907, p. 1169.
(20) TORUŢIU, I.E. *Studii şi documente literare*, vol. XI, Bucureşti, Institutul de Arte Grafice „Bucovina", 1940, p.XXI.
(21) TORUŢIU, I.E. *op.cit.,* vol.XI, pp.9-10.
(22) PUŞCARIU, Sextil. „B.P. Hasdeu ca linguist". În: *Analele Academiei Române*. *Memoriile Secţiunii Literare*, seria III, tomul VI, 1932-1933, pp. 199-206.

BDD-A27107 © 2007 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:02 UTC)